

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 3 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (kolegijos pirmininkė), Virgilijaus Grabinsko ir Donato Šerno (pranešėjas), teismo posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **trečiojo asmens A. A.** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutarties, kuria netenkintas A. A. atskirasis skundas dėl baudos panaikinimo, peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės I. G. ieškinį atsakovei J. A. dėl priverstinio uždarosios akcinės bendrovės „Baltfortas“ akcijų pardavimo ir atsakovės J. A. priešieškinį ieškovėi I. G. dėl priverstinio uždarosios akcinės bendrovės „Baltfortas“ akcijų pardavimo, tretieji asmenys, nepareikšiantys savarankiškų reikalavimų byloje, A. A., M. G. (M. G.), R. B.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių baudos skyrimą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, aiškinimo ir taikymo.
- Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. spalio 24 d. sprendimu buvo patenkintas atsakovės priešieškinis ir ieškovė įpareigota paduoti atsakovei 50 vienetų paprastųjų vardinųjų UAB „Baltfortas“ akcijų už teismo paskirtų ekspertų nustatytą kainą.
- Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartimi nustatyta, kad eksperto ataskaitos parengimo išlaidas (5000 Eur) į teismo depozitinę sąskaitą sumoka UAB „Baltfortas“.
- Klaipėdos apygardos teisme 2021 m. birželio 1 d. ir 2021 m. rugsėjo 13 d. gauti trečiojo asmens A. A., kaip UAB „Baltfortas“ vadovo, paaiškinimai, jog bendrovė finansinių lėšų neturi, skolų neapmokės.
- Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. spalio 1 d. nutartimi pakeista Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties vykdymo tvarka ir nustatyta, kad eksperto ataskaitos parengimo išlaidas lygiomis dalimis apmoka ieškovė ir atsakovė.
- Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. gruodžio 2 d. nutartimi panaikino Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. spalio 1 d. nutartį. Teismas nurodė, kad Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartis turi būti vykdoma; UAB „Baltfortas“ turi pagrįsti, kad nuo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties įsiteisėjimo momento ji yra nemoki ir negali vykdyti prievolių; nepagrindus šios aplinkybės, turi būti skiriamas baudos Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 95 straipsnyje nustatyta tvarka jos vadovui, iki teismo sprendimas bus įvykdytas.
- Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartimi UAB „Baltfortas“ vadovui A. A. paskirta 2500 Eur bauda už Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties nevykdymą. Teismas nusprendė, kad įmonės vadovas nepagrįstai vengia vykdyti įsiteisėjusią nutartį ir jo veiksmai laikytini piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis.
- Nesutikdamas su paskirta bauda trečiasis asmuo pateikė prašymą šią baudą panaikinti.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Klaipėdos apygardos teismas 2022 m. vasario 8 d. nutartimi atmetė UAB „Baltfortas“ vadovo A. A. prašymą panaikinti 2022 m. sausio 5 d. nutartimi paskirtą baudą.
- Teismas nustatė, kad A. A. UAB „Baltfortas“ vadovu tapo nuo 2021 m. gegužės 11 d., tačiau Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartis įsiteisėjo jau pasikeitus bendrovės valdymo organams, todėl nepagrįstais pripažino trečiojo asmens argumentus, kad bauda skirta ne tam subjektui ar nepagrįstai skirta vienam asmeniui.
- Teismas pažymėjo, jog juridinis asmuo, būdamas savarankiškas civilinės teisės subjektas, ūkinėje komercinėje veikloje dalyvauja veikdamas per savo organus. Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties įpareigojimą turėjo įvykdyti būtent UAB „Baltfortas“ vienasmenis valdymo organas – vadovas A. A., tačiau bendrovės vadovas įsiteisėjusios nutarties neįvykdė. Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. gruodžio 2 d. nutarties 25 punkte nurodė, kad baudos **CPK** 95 straipsnyje nustatyta tvarka turi būti skiriamos būtent bendrovės vadovui, iki teismo sprendimas bus įvykdytas.
- Teismas, atsižvelgdamas į Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 2 d. nutartyje pateiktą išaiškinimą, UAB „Baltfortas“ vadovui A. A. sudarė galimybę pateikti teismui įmonės dokumentus, pagrindžiančius jos turintį padėtį. Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartimi, sprendžiant klausimą dėl baudos skyrimo, buvo įvertinta bendrovės turintė padėtis, nustatyta, jog įmonė turi turtą, kurį realizavusi turi galimybę sumokėti ataskaitos parengimo išlaidas, turi lėšų, tačiau 2021 m. balandžio 19 d. nutartis nėra vykdoma. Teismas atkreipė dėmesį, kad prašydamas panaikinti paskirtą baudą A. A. nenurodė argumentų, jog įmonės turintė padėtis įvertinta galimai netinkamai, todėl nusprendė, kad A. A., kaip vadovas, nuo įmonės valdymo yra nusišalinęs, neužtikrina ir nesiekia užtikrinti UAB „Baltfortas“ veiklos, įsipareigojimų vykdymo, tarp jų ir 2021 m. balandžio 19 d. nutarties įvykdymo.
- Teismas pažymėjo, kad A. A. pateikė buhalterės nepasirašytus 2022 m. sausio 10 d. parengtą 2020 m. gruodžio 31 d. preliminarų pelno (nuostolių) ataskaitą, 2020 m. gruodžio 31 d. balansą, tačiau juose nurodyti duomenys skirti nuo to paties laikotarpio balanso duomenų, pateiktų su pareikšimu dėl nemokumo bylos UAB „Baltfortas“ iškilimo. Teismo vertinimu, prašydamas panaikinti paskirtą baudą A. A. nepateikė objektyvių duomenų, leidžiančių spręsti, kad įmonės turintė padėtis buvo įvertinta netinkamai, be to, nepašalino baudos sumažinti (o tik panaikinti), duomenų apie savo turintę padėtį neteikia, todėl nėra pagrindo spręsti, jog paskirta bauda yra neproporcinga. Teismas nurodė, kad su ekspertu nėra atsisakoma itin ilgą laiką, ekspertas negauna darbo užmokesčio už darbą, kurį prašė atlikti ir pats A. A., todėl pripažino, jog A. A. piktnaudžiauja procesinėmis teisėmis, jo atliekami veiksmai laikytini sąmoningais, todėl prašymą dėl baudos panaikinimo atmetė.
- Lietuvos apeliacinis teismas 2022 m. balandžio 7 d. nutartimi, išnagrinėjęs trečiojo asmens UAB „Baltfortas“ vadovo A. A. atskirąjį skundą, Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. vasario 8 d. nutartį paliko nepakeistą.
- Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties dalis dėl 5000 Eur įmokėjimo į teismo depozitinę sąskaitą nėra įvykdyta ir kad ją įvykdyti privalo UAB „Baltfortas“ vadovas.
- Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju susiklostė kitokia situacija nei įprastai priėmus teismo sprendimą ir pagal jį išdavus vykdomąjį dokumentą. Teismas nurodė, kad nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – **CK**) 2.119 straipsnio 2 dalimi, priėmė nutartį, kuria įpareigojo juridinį asmenį sumokėti už eksperto darbą, ir nutarties rezoliucinę dalį suformulavo taip, kad įpareigojo UAB „Baltfortas“ nustatyti 5000 Eur sumą įmokėti į teismo depozitinę sąskaitą. Šiuo atveju, juridiniam asmeniui geranoriškai nevykdomas įsiteisėjusios nutarties, vykdomasis raštas negali būti išduotas. Taigi nutarties nevykdomo asmens veiksmų visuma įvertinta pagal **CPK** 95 straipsnyje reglamentuotą institutą.
- Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstais pripažino trečiojo asmens argumentus, susijusius su asmenis, kuriams paskirta bauda, nustatymu. Teismas nusprendė, kad 2021 m. balandžio 19 d. nutarties įpareigojimus turi įvykdyti UAB „Baltfortas“, ir sutiko su pirmosios instancijos teismo argumentais, kad juridinis asmuo, būdamas savarankiškas civilinės teisės subjektas, ūkinėje komercinėje veikloje dalyvauja veikdamas per savo organus.
- Teismas pabrėžė, kad nuo 2021 m. gegužės 11 d. UAB „Baltfortas“ vadovas yra A. A., 2021 m. balandžio 19 d. nutartis įsiteisėjo 2021 m. rugsėjo 2 d., todėl būtent A. A., kaip juridinio asmens vadovui, kilo pareiga organizuoti įmonės veiklą taip, kad būtų vykdoma įsiteisėjusi teismo nutartis. Nesiemus atitinkamų veiksmų, būtent jam, kaip vienasmeniui įmonės valdymo organui, tenka atsakomybė dėl tokio neveikimo pasekmių.
- Sprendžiamas apie UAB „Baltfortas“ finansinę padėtį, teismas nurodė, kad įmonės finansiniai duomenys neleidžia daryti vienareikšmiškos išvados dėl įmonės nemokumo, trečiasis asmuo inicijuoją nemokumo bylos iškilimo teisme ar įmonės nemokumo proceso neteisėtinę tvarką. Teismas nusprendė, kad trečiasis asmuo, kaip įmonės vadovas, nurodo deklaratyvias nutarties nevykdymo priežastis ir nevykdo įsiteisėjusios nutarties.
- Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo atliktam nustatytų aplinkybių vertinimui, lemiančiam pagrindą nagrinėjamoje byloje trečiojo asmens veiksmus laikyti piktnaudžiavimu procesu ir skirti baudą įsiteisėjusios nutarties nevykdančiam juridinio asmens vadovui.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasacinių skundų trečiasis asmuo A. A. prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. vasario 8 d. nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės: panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartimi UAB „Baltfortas“ vadovui A. A. paskirtą 2500 Eur baudą arba ją sumažinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - Teismai netinkamai vadovavosi Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. gruodžio 2 d. nutartį pateiktas išaiškintas dėl baudų skyrimo UAB „Baltfortas“ vadovui, kadangi pagal nurodytą teismo nutartį bendrovės vadovo baudimas buvo tikslingas tik iki pirmosios instancijos teismo sprendimo savo iniciatyva pakeisti 2021 m. balandžio 19 d. nutarties įsiteisėjimo tvarką priėmimo. UAB „Baltfortas“ vadovui A. A. paskirta bauda yra neproporcinga, todėl neturėtų būti taikoma. Teismas nurodė, kad įmonės turintė padėtis buvo įvertinta netinkamai, be to, nepašalino baudos sumažinti (o tik panaikinti), duomenų apie savo turintę padėtį neteikia, todėl nėra pagrindo spręsti, jog paskirta bauda yra neproporcinga. Teismas nurodė, kad su ekspertu nėra atsisakoma itin ilgą laiką, ekspertas negauna darbo užmokesčio už darbą, kurį prašė atlikti ir pats A. A., todėl pripažino, jog A. A. piktnaudžiauja procesinėmis teisėmis, jo atliekami veiksmai laikytini sąmoningais, todėl prašymą dėl baudos panaikinimo atmetė.
 - Teismai trečiojo asmens veiksmus (neveikimą) nepagrįstai kvalifikavo kaip piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis, neišanalizavę priežastinio ryšio tarp 2021 m. balandžio 19 d. teismo nutarties nevykdymo ir žalos – neatlyginimo už eksperto darbą. Priežastinio ryšio vystymosi dinamiką nagrinėjamu atveju buvo būtina tirti teismo veiksmų kontekste, įvertinant, ar teismas galėjo užkirsti kelią potencialiems procesiniams pažeidimams, ar nepripažino prie žalos atsiradimo, ar teisėtai ir adekvatus buvo teismo atsakas į trečiojo asmens procesinį elgesį. Dėl susidariusios situacijos galima įžvelgti ir teismo kaltę, todėl visos atsakomybės perkėlimas trečiajam asmeniui yra neadekvati, neproporcinga ir neteisėtinga teismo reakcija. Valtųbė neturėtų bausti asmenų už tai, dėl ko ji pati yra labiausiai kalta.
 - Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad bendrovės vadovas atsako ne dėl bet kokių jam priskirtų pareigų pažeidimų, tačiau tik dėl jo didelės kaltės, t. y. tyčios siekiant pažeisti kreditorių interesus ar didelio neatsargumo, pasireiškiančio aiškiu ir nepateisinamu aplaidumu vykdomas savo pareigas, todėl paprastas atsakovo neatsargumas, susijęs su įmonės ūkinės komercinės veiklos rizika, neturėtų būti pagrindas įmonės vadovo civilinei atsakomybei **CK 6.263 straipsnio** pagrindu atsirasti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-19/2012**). Teismų sprendimuose jo procesiniame elgesyje nenustatius tyčios ar didelio neatsargumo, **CPK 95 straipsnio** 2 dalyje nustatyta sankcija jam paskirta nepagrįstai.
 - Teismai netinkamai nustatė pagal **CPK** 95 straipsnio 2 dalį atsakingą subjektą. Nustatęs, kad 2021 m. balandžio 19 d. nutarties nepagrįstai nevykdo UAB „Baltfortas“, teismas baudą pagal **CPK** 95 straipsnį turėjo skirti būtent šiam juridiniam asmeniui, bet ne fiziniam asmeniui – bendrovės vadovui. **CPK** 55 straipsnyje nustatyta, jog kai bylą juridinio asmens vardu veda jo vienasmenis valdymo organas, laikoma, kad bylą veda pats juridinis asmuo, todėl tokiu atveju tarp juridinio asmens ir jo vienasmenio valdymo organo atstovavimo teisiniai santykiai nesusklosto. Vadinasi, teismui nebuvo teismo pagrindo remiantis **CPK 95 straipsniu** skirti baudą trečiajam asmeniui kaip UAB „Baltfortas“ atstovui.
 - Bylą nagrinėjantis teismas kiekvieną konkretų atvejį turi įvertinti, ar piktnaudžiavimas susijęs su juridinio ar su jam atstovaujancio konkretaus fizinio asmens, ar su abiejų šių asmenų veikla (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 28 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. e3K-3-256-915/2016**). Primdamas sprendimą skirti baudą trečiajam asmeniui, teismas nevertino, kurio asmens faktiniai nuodai buvo tariami piktnaudžiauti, ar tariami piktnaudžiavimas susijęs su UAB „Baltfortas“ veikla, ar susijęs su abiejų asmenų – UAB „Baltfortas“ ir trečiojo asmens – veikla ir kokia dalimi, todėl paskirtos baudos nepagrįstai neindividualizavo.
 - Civilinė byla **Nr. e2-569-730/2019** jau yra išnagrinėta, joje priimtas ir įsiteisėjęs 2019 m. spalio 24 d. teismo sprendimas. Todėl tokioje proceso stadijoje neįmanomas prieš teisėgą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą nukreiptas veiksmas, kuris galėtų būti pagrindu taikyti procesines atsakomybę pagal **CPK** 95 straipsnį.
 - Teismai nepagrindė bendrovės vadovui paskirtos baudos proporcingumo padaryto pažeidimo pobūdžiui ir nukrypo nuo tokių atvejais siekiamo pagrindinio tikslo – paskatinti skolininką vykdyti procesinį sprendimą, bet ne jį nubausti. Teismų sprendimuose nepateikta motyvų, kodėl trečiajam asmeniui paskirta bauda yra būtent 2500 Eur. Baudos dydžio nustatymas vien pagal asmens finansines galimybes ją sumokėti, bet nevertinant procesinio pobūdžio, pažeidėjo kaltės ir kitų reikšmingų aplinkybių yra nepagrįstas.
 - Teismai nukrypo nuo kasacinio teismo suformuluotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos, pagal kurią piktnaudžiavimas proceso teisėmis yra laikomas sunkiu pažeidimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-404/2007**) ir procesinis elgesys gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik šimtiniais atvejais, kai tokia teisė akivaizdžiai naudojama ne pagal jos paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-224/2005**; 2010 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-94/2010**; 2013 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-146/2013**; 2017 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-695/2017**; 2020 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-279-684/2020**).

- 21.9. [CPK 95 straipsnio](#) 2 dalyje nustatytos sankcijos taikymą teismai nepagrįstai motyvavo trečiojo asmens nesąžiningumu, jam nepagrindus UAB „Baltfortas“ nemokumo kaip aplinkybės, pateisinančios 2021 m. balandžio 19 d. nutarties nevykdymą. Teismai neatsižvelgė į aktualius UAB „Baltfortas“ preliminarų balansą ir preliminarą 2020 metų pelno (nuostolių) ataskaitą, iš kurių matyti, jog bendrovė per 2020 metus patyrė 2946 Eur nuostolių ir 2020 m. gruodžio 31 d. turėjo tik 792 Eur vertės realizuotino (lėgalio) turto, į bendrovės banko sąskaitų išrašus, patvirtinančius, kad jose nebuvo pinigų, todėl UAB „Baltfortas“ objektyviai neturėjo galimybių įvykdyti 2021 m. balandžio 19 d. nutarties. Teismų išvada, esą prastą UAB „Baltfortas“ turtingą padėtį nulėmė trečiojo asmens veiksmai, nenurodant konkrečių (neteisėtų) bendrovės vadovo veiksmų, neatsižvelgiant į verslą neigamai paveikusias veiksnias – pasaulinę COVID-19 pandemiją ir infliaciją, tačiau jų sukeltas pasekmes perkeltant bendrovės vadovui, yra deklaratyvi ir nepagrįsta.
22. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. vasario 8 d. nutartį palikti nepakeistas. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 22.1. Teismai tinkamai pagrindė ir pagrįstai trečiajam asmeniui kaip įmonės vadovui taikė atsakomybę už piktnaudžiavinę procesines teises. Atsakomybė jam [CPK 95 straipsnio](#) pagrindu taikyta teismui konstatavus, kad trečiasis asmuo nerūpestingai vykdė savo kaip bendrovės vadovo pareigas. Trečiasis asmuo nepagrįstai bendrovės vadovą tapatiną su atstovu, kuris gali teisme pagal pavedimą atstovauti asmenims ([CPK 56 straipsnis](#)), nes juridinis asmuo, būdamas savarankiškas civilinės teisės subjektas, ūkinėje komercinėje veikloje dalyvauja veikdamas būtent per savo organus ([CK 2.81 straipsnio](#) 1 dalis). Trečiajam asmeniui bauda [CPK 95 straipsnio](#) pagrindu taikyta ne kaip atstovui, o kaip juridinio asmens vadovui ([CK 2.81 straipsnis](#)).
- 22.2. Nepagrįsti kasacinio skundo argumentai, susiję su Klaipėdos apygardos teismo pareiga apmokėti eksperto išlaidas. Trečiasis asmuo netinkamai aiškina Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. gruodžio 2 d. nutarties motyvus. Nurodytose nutartyje minima teisė, o ne pareiga pačiam sumokėti už ekspertizę iš teismo sąskaitos ir tuomet savo iniciatyva spręsti dėl sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo kitais pagrindais. Be to, [CPK](#) nėra nustatytas įtvirtinantis, kad teismas turėtų atlyginti proceso šalių bylinėjimosi išlaidas.
- 22.3. Nepagrįsti trečiojo asmens kasacinio skundo argumentai, susiję su UAB „Baltfortas“ nemokumu. Teismui buvo pateikti UAB „Baltfortas“ preliminarūs 2020 metų finansinės atskaitomybės dokumentai, tačiau jie yra nepatikimi. Trečiasis asmuo yra teikęs teismui ne vienus finansinės atskaitomybės dokumentus, kuriuose nurodomi vis kiti UAB „Baltfortas“ finansiniai rodikliai. Su atskiraisiais skundais teikti preliminarūs 2020 m. finansinės atskaitomybės dokumentai buvo parengti būtent UAB „Baltfortas“ direktoriui vengiant prievolos atsiskaityti su ekspertu įvykdymo, todėl jie tikslingai pavadinti preliminariais, taip vengiant atsakomybės už šių dokumentų neteisingumą. Pažymėtina, kad preliminarūs praėjusių atskaitinių metų finansinės atskaitomybės dokumentai nėra rengiami. Be to, preliminarūs 2020 m. finansinės atskaitomybės dokumentai nepatvirtina, kad bendrovė „Baltfortas“ buvo nemoki 2021 metais, t. y. po to, kai įsitęsė Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartis.
23. Kitų atsiliepimų į kasacinį skundą įstatymų nustatyta tvarka negauta.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl [CPK 95 straipsnio](#), reglamentuojančio baudos už piktnaudžiavinę procesines teises skyrimą, aiškinimo ir taikymo

24. Teismai, sprendžiami dėl eksperto ataskaitos parengimo išlaidų apmokėjimo ir tokią prievolę nustatydami UAB „Baltfortas“, o dėl jos neįgyvendinimo paskirdami baudą bendrovės vadovui, nagrinėjamoje byloje aiškino ir taikė [CPK 95 straipsnio](#) nuostatas, kuriomis reguliuojamas piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis institutas. Todėl teisėjų kolegija pasisako dėl minėtos teisės normos taikymo galimybės nagrinėjamoje teisinėje situacijoje.
25. Procesinėmis teisėmis naudotis sąžiningai reikalauja proceso koncentracijos ir ekonomiško principas, įtvirtintas [CPK 7 straipsnyje](#). Pagal šio straipsnio 2 dalies nuostatą, dalyvaujantys byloje asmenys privalo sąžiningai naudotis ir nepiktnaudžioti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis, rūpintis greitu bylos išnagrinėjimu, rūpestingai ir laiku, atsižvelgdamai į proceso eigą, pateikti teismui įrodymus ir argumentus, kuriais grindžiami jų reikalavimai ar atskirtiniai. Toks reikalavimas įtvirtintas ir [CPK 42 straipsnyje](#), reglamentuojančiame šalių procesines teises ir pareigas.
26. Piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis pagrindai ir teisinės pasekmės nurodyti [CPK 95 straipsnyje](#), pagal kurio 1 dalies nuostatą dalyvaujantis byloje asmuo, kuris nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį (apelacinį ar kasacinį skundą, prašymą atnaujinti procesą, pateikė kitą procesinį dokumentą) arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali būti teismo įpareigotas atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. Šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad teismas, nustatęs šio straipsnio 1 dalyje nustatytus piktnaudžiavimo atvejus, gali paskirti dalyvaujančiam byloje asmeniui iki penkių tūkstančių eurų baudą, iki 50 procentų iš šios baudos gali būti skiriama kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui.
27. Procesinio reikalavimo sąžiningai naudotis ir nepiktnaudžioti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis nevykdymas, be kita ko, reiškia veikimą prieš operatyvų ir ekonomišką ginčo civilinio proceso tvarką išsprendimą, o toks veikimas yra nesuderinamas su civilinio proceso tikslais, todėl proceso įstatyme yra įtvirtinti atitinkami teisiniai svertai, kurių paskirtis – eliminuoti ar sumažinti šio reikalavimo nevykdymo neigiamus padarinius ir atgrasyti nuo tolesnių pažeidimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-279-684/2020, 20 punktas).
28. [CPK 95 straipsnyje](#) įtvirtintos normos dispozicija aiškiai atskleidžia šios teisės normos paskirtį – norma skirta teisingo ir greito bylos išnagrinėjimo ir išsprendimo procesui užtikrinti ribojant dalyvaujančio byloje asmens nesąžiningą elgesį, kai savanauksiškai, piktnaudžiaujant gali būti veikiami prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą, kuris pasibaigia baigiamuoju teismo procesiniu sprendimu dėl ginčo esmės. Pagal [CPK 137 straipsnio](#) 1 dalį civilinė byla iškelama teismui priėmus ieškinį, o išsprendžiama iš esmės – teismui priėmus sprendimą ([CPK 259 straipsnio](#) 1 dalis). Taigi asmens proceso elgesio patikra sąžiningumo aspektu galima iki bylos dėl ginčo esmės išsprendimo.
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išaiškinta, kad piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis yra teisės pažeidimas, t. y. civilinio proceso teisės tiesiogiai draudžiamas elgesys, už kurį nustatyta galimybė taikyti teisingą atsakomybę. Ne kiekvienas pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nesilaikymo atvejis savaime reiškia teisės pažeidimą, galintį sukelti teisinės atsakomybės priemonių, nustatytų [CPK 95 straipsnyje](#), taikymą, t. y. ne kiekvieno atveju pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nepaisymas laikytinas teisės pažeidimu, bet tam tikrais atvejais gali būti įvertintas kaip netinkamas subjektinės teisės įgyvendinimas. Piktnaudžiavimas procesine teise pasireiškia konkrečios subjektinės teisės įgyvendinimo sąlygų pažeidimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2013).
30. Procesinės teisės susijusios su tam tikra asmens pasirinkimo laisve. Ši laisvė pasireiškia tuo, kad asmuo gali pasirinkti įgyvendinti turimą teisę ar jos neįgyvendinti. Piktnaudžiavimas procesine teise yra susijęs su atitinkamos teisės įgyvendinimu, t. y. kaip konkrečios subjektinės teisės įgyvendinimo sąlygų pažeidimas. Taigi tam, kad būtų pagrindas konstatuoti piktnaudžiavinę procesines teises ir taikyti [CPK 95 straipsnyje](#) įtvirtintas pasekmes, pirmiausia turi būti nustatyta, kad asmuo turi tam tikrą procesinę teisę, t. y. pasirinkimo laisvę veikti tam tikru būdu, įgyvendinti procesinę teisę arba ne. Jeigu asmeniui nustatyta procesinė pareiga, jis neturi pasirinkimo laisvės, neturi procesinės teisės, taigi neturi ir kuo piktnaudžioti.
31. Tiek nustatytas teisinis reguliavimas, tiek kasacinio teismo praktika suponuoja, kad piktnaudžiavimu teise laikomas toks nagrinėjamoje dėl ginčo esmės byloje dalyvaujančio asmens procesinis elgesys, kai jis pažeidžia konkrečios subjektinės teisės (procesinės teisės) įgyvendinimo sąlygas.
32. Bylų dėl priverstinio akcijų pardavimo nagrinėjimą reglamentuoja [CK antrosios knygos IX skyrius](#). Šio skyriaus nuostatų analizė leidžia daryti išvadą, kad bylos dėl priverstinio akcijų pardavimo išnagrinėjimas susideda iš kelių etapų – teismo sprendimo dėl priverstinio akcijų pardavimo priėmimo, o tokiam sprendimui įsiteisėjus – nutarties, kuria teismas skiria ekspertų akcijų (teisių, pajų) kainai nustatyti ir nustato, kas apmoka ekspertų darbą, priėmimo.
33. Nagrinėjamu atveju byla dėl priverstinio akcijų pardavimo išnagrinėta 2019 m. spalio 24 d. Klaipėdos apygardos teismui patenkinus atsakovės priešieškinį ir įpareigojus ieškovę parduoti atsakovei 50 vienetų paprastųjų vardinųjų UAB „Baltfortas“ akcijų už teismo paskirtų ekspertų nustatytą kainą. Sprendimas įsiteisėjo Lietuvos apeliaciniam teismui 2020 m. spalio 22 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. spalio 24 d. sprendimą palikus nepakeistą. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. balandžio 19 d. nutartimi nustatė UAB „Baltfortas“ akcijų pardavimo kainą ir tai, kad eksperto ataskaitos parengimo išlaidas apmoka UAB „Baltfortas“, įpareigojo UAB „Baltfortas“ sumokėti į teismo depozitinę sąskaitą eksperto ataskaitos parengimo išlaidų atlyginimą. Ši nutartis įsiteisėjo 2021 m. rugsėjo 2 d. Lietuvos apeliaciniam teismui palikus nepakeistą Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartį. Bauda UAB „Baltfortas“ vadovui už teismo nustatytą įpareigojimo nevykdymą buvo paskirta Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartimi, t. y. jau po to, kai byla dėl priverstinio akcijų pardavimo buvo išspręsta iš esmės.
34. Be to, nagrinėjamu atveju nustatytas teismo įpareigojimas apmokėti ekspertų darbo atlikimo išlaidas negali būti suprantamas kaip asmens procesinė teisė, nes šiuo atveju nėra pasirinkimo laisvės veikti. Nesant procesinės teisės, nėra pagrindo vertinti piktnaudžiavimo procesine teise.
35. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad teismai be teisinio ir faktinio pagrindo nagrinėjamoje byloje taikė ir aiškino [CPK 95 straipsnį](#) ir trečiojo asmens veiksmus pripažino piktnaudžiavimu procesine teise bei paskyrė baudą. Atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes, teisėjų kolegija nusprendžia, jog yra pagrindas panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. vasario 8 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – tenkinti trečiojo asmens prašymą ir panaikinti jam paskirtą baudą už teismo nutarties nevykdymą ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 4 punktas).
36. Kiti kasacinio skundo argumentai, atsižvelgiant į kasacinio teismo šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus ir procesinę bylos baigtį, laikytini teisškai nereikšmingais, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.
37. Teisėjų kolegija pažymi, kad UAB „Baltfortas“ pareiga įvykdyti Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutartimi nustatytą įpareigojimą nėra panaikinta ir UAB „Baltfortas“ nėra atleista nuo šios pareigos vykdymo, ši nutartis yra vykdytinas dokumentas pagal [CPK 584 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktą. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad Klaipėdos apygardos teismas, 2022 m. sausio 5 d. nutartimi pasisakydamas dėl baudos trečiajam asmeniui paskyrimo, taip pat remėsi argumentais dėl Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties nevykdymo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

38. Pagal [CPK 98 straipsnio](#) 1 dalį, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apsaikiavimu ir pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.
39. Trečiasis asmuo A. A. nepateikė įrodymų, pagrindžiančių kasaciniame teisme turėtų bylinėjimosi išlaidų faktą ir jų dydį, todėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas nesprendžiamas ([CPK 98 straipsnio](#) 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. balandžio 7 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. vasario 8 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – tenkinti trečiojo asmens A. A. prašymą ir panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartimi uždarosios akcinės bendrovės „Baltfortas“ vadovui A. A. paskirtą 2500 Eur baudą už Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. balandžio 19 d. nutarties nevykdymą. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Bublienė

Virgilijus Grabinskas

Donatas Šernas